

Güvenlik Çalışmalarının Sınıflandırılması ve Realist ve Ontolojik Güvenliğin Yorumsamacı (Hermeneutik) Analizi

Classification of Security Studies and Hermeneutical Analysis of Realist and Ontological Security

Fikret BİRDİŞLİ

İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Bölümü, Malatya, Türkiye

Inönü University, Faculty of Economics and
Administrative Sciences, Department of
Political Science and International Relations,
Malatya, Türkiye.
fikret.birdisli@inonu.edu.tr

Öz

Ontolojik güvenliğin dâhil olmasıyla daha önce tarihsel ve fonksiyonel açıdan yapılan sınıflandırmalar güvenlik çalışmaları için yetersiz kalmaya başlamıştır. Ayrıca analiz seviyesi bakımından sistem, devlet ve bölge düzeyleri kullanılırken ontolojik güvenlik alanına birey düzeyi analiz ve psikososyal bir yaklaşımı da eklemiş oldu. Bu bağlamda güvenlik çalışmalarına benlik, beden, kimlik, rutin gibi anahtar kavramlar da eklenmiştir. Alanda yaşanan bu gelişmelerden yola çıkarak bu makalenin amacı güvenlik çalışmaları için kapsamlı bir tipoloji geliştirmektir. Buna göre önerilen ilk ayırım fiziksel güvenlik alanı ve içgüdüsel güvenlik alanıdır. İkinci olarak epistemolojik açıdan klasik güvenlik yaklaşımlarının tümü realist güvenlik başlığı altında toplanırken, psikososyal katkılar ontolojik güvenlik kapsamında bırakılmıştır.

Ayrıca bu makalede ontolojik güvenliğin temel kavramları olan beden-benlik-kimlik ilişkisi ve rutin kavramı yorumsamacı (hermeneutik) bir yöntemle irdelenmiş, psikolojide yer alan tekinsizlik ve umutsuzluk kavramlarının da rutin kavramı ile birlikte kullanılması gerektiği öne sürülmüştür. Son olarak güvenliğin temel kavramları olan korku ve kimlik kavramlarının güvenliğin ya da güvensizliğin inşasında nasıl bir role sahip olduğu açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik çalışmaları, Güvenlik tipolojisi, Ontolojik güvenlik, Realist güvenlik, Fiziksel güvenlik alanı, İçgüdüsel güvenlik alanı

Abstract

The classical typology of Security Studies which has been made according to historical and functional terms has been insufficient because of the addition of the Ontological Security approach. In addition, Ontological Security brings a new analyzing level by individual level for security studies as well as new keywords such as self, body, identity, and routine. So, this article aims to develop a comprehensive typology for Security Studies regarding new developments. Accordingly, the first distinction proposed is the domain of physical security and the domain of instinctive security.

Secondly, while all epistemologically classical security approaches are collected under the title of realist security, psychosocial contributions are left within the scope of ontological security.

In addition, in this article, the basic concepts of ontological security, the body-self-identity relationship, and the concept of routine have been examined with a hermeneutic method, and it has been suggested that the concepts of uncanniness and despair in psychology should be used together with the concept of routine. Finally, it explains what role the concepts of fear and identity, which are the basic concepts of security, play in the construction of security or insecurity.

Keywords: Security studies, Security typology, Ontological security, Realist security, Routine, Domain of physical security, Domain of instinctive security

Geliş Tarihi/Received 19.02.2024
Kabul Tarihi/Accepted 21.10.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 30.12.2024

Cite this article as: Birdişli, F. (2024). Classification of security studies and Hermeneutical analysis of realist and ontological security, *Current Perspectives in Social Sciences*, 28(4), 616-628.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Güvenlik olgusunun kendisi değilse de güvenlik çalışmaları Uluslararası İlişkiler alanında yenidir. Bu nedenle güvenlik başlangıçta az gelişmiş bir kavram olarak görülmüş içeriği zaman içinde derinleştirilerek genişlemiştir (Buzan, 1983, s. 3). Günümüzde güvenlik çalışmalarının merkezinin, devlet odaklıdan insan odaklıya, koruma alanlarının ise çevreden, ekonomiye kadar farklı alanları içerecek biçimde derinleştiği görülmektedir (Rumelili ve Adısönmez, 2017, s. 24). Bu gelişme güvenlik çalışmalarına disiplinler arası (interdisciplinary) ve çok disiplinli (multidisciplinary) katkılar sonucu sağlanmıştır.

Güvenlik alanı genişledikçe her zaman yeni bir sınıflandırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Fakat şimdiye kadar yapılan sınıflandırmalar, daha çok güvenlik çalışmalarının genel çerçevesi ve koruma alanları dikkate alınarak yapılan tarihsel ve fonksiyonel bir ayrımı içermektedir. Örneğin Stephan Walt Renaissance of Security Studies (1991) isimli makalesinde bir sınıflandırma yaparken güvenlik çalışmalarının tarihsel gelişimini dikkate almıştır. Walt (1991, s. 222)'a göre güvenlik çalışmaları uluslararası alanda yaşanan konjonktürel olaylar, teknolojik gelişmeler ve teoride yaşanan içerik derinleşmesine bağlı olarak gelişmiştir. Bu bağlamda güvenlik çalışmalarının tarihsel seyri "Altın çağ" ve "Rönesans" başlıkları altında toplanmıştır.

Güvenlik alanında sıklıkla başvurulan kişilerin başında Barry Buzan gelmektedir. Barry Buzan'ın bireysel ya da ortak gerçekleştirdiği tüm yayınlarda güvenlik çalışmalarının tarihselliğin yanı sıra fonksiyonel ayrımını da görmek mümkündür. Bu bağlamda Buzan'ın yaptığı ilk çalışmalardan biri 1983 tarihli People, State and Fear başlıklı kitabıdır. Bu çalışmada Buzan güvenlik çalışmalarının içeriğine odaklanmıştır. Ole Weaver ve Jaap de Wilde ile birlikte yaptığı diğer bir çalışma olan Security: A New Framework for Analysis (1998) başlıklı kitabında ise güvenlik konusu odak noktasına göre yeniden sınıflandırılmış ve koruma alanları dikkate alınarak sektörlere ayrılmıştır. Bu çalışmadan yaklaşık on yıl sonra ise daha detaylı bir sınıflandırmayı Lene Hansen ile birlikte yazılan Evolution of International Security Studies (2009) kitabında görmekteyiz. Bu kitapta güvenlik çalışmaları, hem tarihsel hem de fonksiyonel bir ayrıma tabi tutulmuştur. Birdişli (2019, s. 81) ise Buzan ve Walt'ın yapmış olduğu tarihsel ve fonksiyonel ayırmadan yararlanarak güvenlik çalışmalarını realist, eleştirel, ve konstrüktivist olmak üzere üç başlık altında toplamıştır.

Bu sınıflandırmalarda dikkate alınan tarihsel yaklaşım güvenlik çalışmalarına olan konjonktürel ilgiyi yansıtırken, fonksiyonel ayrım güvenliğin koruma alanlarındaki gelişmeyi gözler önüne sermektedir. Fakat bunun dışında bir kavram olarak güvenlik literal, alegorik, otantik ve ontolojik içeriklere sahiptir. Örneğin güvenliğin anahtar kavramlarından olan korku ve çıkarın tüzel bir kişilik taşıyan devlete atfedilmesi alegorik ve metaforiktir. Kaygı, kimlik, benlik ve beden ilişkisi üzerinden yapılan açıklamalar ise ontolojik alana girmektedir.

Güvenlik çalışmalarında geleneğin dışına taşan iki yaklaşımdan biri konstrüktivist, diğeri ise eleştirel yaklaşımdır. Konstrüktivist yaklaşımda Buzan (2009) ve arkadaşlarının geliştirdikleri "güvenlikleştirme" (securitization) teorisi, güvenliğin olgusal değil aynı zamanda algısal bir fenomen olduğunu da ortaya koymakla klasik anlayışın ötesine geçerek yine otantik bir çerçeve çizmektedir. Güvenliğe eleştirel yaklaşımlar ise güvenlikten ziyade güvensizliğin nedenlerine eğilerek farklı bir odak noktası geliştirmiştir. Buna göre güç-iktidar ve Feminist güvenliğin dikkat çektiği erillik (Sylvester, 2010) güvensizliğin kaynağı olarak tanımlanmıştır.

Güvenlik çalışmalarına başka bir özgün katkı ise ontolojik güvenlikle sağlanmıştır. Zira güvenlik çalışmalarının geleneksel konsepti daha çok devlet merkezli sorunları (state failures) içerirken (Bilgin, 2010, s. 619), ontolojik güvenlik, konuya bireysel psikolojiyi dâhil ederek güvenlik çalışmalarına beden, benlik ve kimlik gibi temel içgüdüsel (instinctive) güvenlik alanını da eklemiştir. Bu durumda içgüdüsel güvenlik alanı, devlet merkezli ya da sektörel tabanda yapılan klasik, fonksiyonel sınıflandırmanın dışına çıkmaktadır. Ayrıca ontolojik güvenlik sadece fonksiyonel anlamda değil, felsefi anlamda da güvenliğin Realizme dayalı klasik çerçevesini aşan bir epistemolojiye sahiptir. Çünkü felsefede ontoloji, nesnel alanı aşan bir içeriği taşır.

Ontolojik güvenlik yaklaşımının diğer bir özgün katkısı ise devlet, sistem ve bölge düzeyinde yürütülen güvenlik çalışmalarına birey düzeyi analizi eklemiş olmasıdır.

Bu nedenle bu makalenin amacı güvenlik çalışmalarında temel düzeyde yaşanan gelişmeleri dikkate alarak yeni bir sınıflandırma yapmaktır. Bu kapsamda güvenliğin özünde yer alan "koruma" hedefi dikkate alınarak fonksiyonel açıdan güvenlik, fiziksel güvenlik alanı ile içgüdüsel (instinctive) güvenlik alanı olarak ikiye ayrılmıştır. Bu durumda ülke sınırlarından, uluslararası sisteme; çevre sorunlarından, ekonomiye; toplumsal güvenlikten, bireysel güvenliğe kadar geniş bir koruma alanı fiziksel güvenlik alanı olarak kabul edilir (Mitzen, 2006, s. 342; Rumelili ve Çelik, 2017, s. 280). Fiziksel güvenliğin ötesinde kalan ve ontolojik güvenliğin kapsamına giren konular ise temel, içgüdüsel (instinctive) güvenlik alanı olarak tanımlanmıştır.

Epistemolojik açıdan değerlendirildiğinde ise ontolojik güvenliğin, güvenlik çalışmalarına ana akım teorilerin ötesinde bir derinlik kazandırdığı aşikârdır. Epistemolojik açıdan güvenlik çalışmaları daha çok Realizm etkisi altında yürütülmektedir. Eleştirel Realizmin öncü ismi Roy Bhaskar ise ontoloji ile epistemoloji arasında bir ayırım yapar. Fakat bu makalede yer alan realist ve ontolojik ayırım Bhaskar'ın bilgi felsefesi ve nesnesi açısından yapmış olduğu ayırımdan farklıdır. Zira Bhaskar nesnenin ontolojisine odaklanırken, bu makalede öznenin ontolojisine odaklanılmıştır.

Ayrıca güvenlik çalışmalarında Realizm, güvenliğin amaçları ve araçları bakımından nesnel bir gerçekliği (transitif) referans olarak kabul ederken, felsefi anlamda ontolojik güvenlik nesnel gerçekliğin ötesinde bir varlık alanını (intransitif) sorunsallaştırır.

Dolayısıyla bu makalede güvenlik epistemolojik açıdan realist güvenlik ve ontolojik güvenlik olarak ikiye ayrılmaktadır¹. Ayrıca bu çalışmada ontolojik güvenliğe psikolojinin katkıları dikkate alınarak korku, kaygı, rutin gibi anahtar kavramların yanı sıra umutsuzluk (frustrasyon) ve tekinsizlik (unheimlich) kavramlarının da kullanılması gerektiği ileri sürülmektedir. Son olarak güvenliğin sosyo-politik inşa için uygun bir araç olduğu yine korku ve kimlik kavramlarının semantik analizi ile açıklanmıştır. Dolayısıyla bu makalede yöntem olarak tanımlayıcı analizin (betimsel) yanı sıra yorumlayıcı analiz (hermeneutik) yönteminden yararlanılmıştır.

Realist Güvenliğin Hermeneutik Analizi

Felsefede Realizm Platon düşüncesine aykırı olarak, algıyı oluşturan nesnenin algıdan bağımsız bir varlığı olduğu fikrine dayanır. Yani bilen öznenin ve bilinçten bağımsız olarak bir gerçeğin olduğu düşüncesi Realizmin özünü oluşturur (Arslan, 2020, s. 97). Fakat felsefi Realizmin siyasette izdüşümü, olması gerekenden ziyade “olana” odaklanmaktır. Uluslararası ilişkiler alanında “olan şey” ise, devletlerin anarşik bir ortamda varlıklarını sürdürme ve çıkarlarını gerçekleştirme çabası içinde oldukları gerçeğidir. Bu nedenle güvenlik, Realizmin temel kavramlarından biri olarak kabul edilir. Uluslararası ilişkilerde realist yaklaşıma göre devletler böyle bir ortamda başkalarına değil kendi öz çabalarına güvenmeli (self-help) ve her türlü olumsuzluğa karşı her an hazırlıklı olmalıdır (state of war). Bu açıdan realist yaklaşıma göre “güvensizlik” hali yaygın, barış ise istisnaidir. Bu durumda güvenlik çalışmalarında Realizmin temel kavramı “güvenlik” (security) değil, güvensizlik (insecurity) olarak ifade edilmelidir.

Realist öğretilerde Hobbesçu yaklaşıma göre devletlerde görülen güç ve çıkar politikası insan doğasının güce olan arzusu ve çatışmaya olan yatkınlığıyla açıklanmaktadır². Jean-Jack Rousseau ise insanın başlangıçta iyi ve eşitlikçi iken daha sonra bu durumun bozulduğunu ileri sürer. Aslında güç ve çıkar çatışmasına dayalı bu tarz gözlemler daha çok yönetici ve ekonomik seçkinler arasındaki ilişkide kendini göstermektedir³. Çünkü sıradan insanların yaşam koşulları daha çok dayanışmayı zorunlu kılmaktadır. Fakat bu insanların politikaya doğrudan yön verme ya da toplumu biçimlendirme imkânları bulunmaz. Nitekim güvenliğe eleştirel ve Marksist yaklaşımda bu sınıfsal yorumun etkilerini görmek mümkündür.

Güvenlik çalışmalarında Realizm açısından temel kavramlar olarak kaygı, tehdit, korku ve çıkarlar (ulusal çıkarlar) kabul edilmektedir (Walt, 2023). Yani “realist güvenlik” bu kavramlara bir açıklama getirir ve bunu yaparken devleti bir özne olarak kullanır. Oysaki özellikle kaygı ve korku kavramları gerçek varlığa sahip öznelere ihtiyaç duyar. Realist güvenliğin öznesi olan devlet ise tüzel bir kişiliktir dolayısıyla devletin tehdit, korku ve çıkar gibi insani duygulara, reflekslere sahip olması mümkün olmaz. Öyleyse bu kavramlara ilişkin duygu dünyası aslında yönetici seçkinlere ait olmalıdır. Fakat buradan devletin tamamen kişiselleşmiş duygulara göre yönetildiği sonucunu çıkartmamak gerekir. Zira devletin eylemlerinin arkasında yatan kaygı ya da korku duygusu devleti yönetenlerin duygu dünyası ve artı, daha fazla şeydir. Bunu anlamak için bütünün parçaların toplamından daha fazla bir şey olduğunu savunan Gestalt psikolojisi ya da Holistik yaklaşımı hatırdta tutmakta fayda var. Nitekim Roy Bhaskard (1998, s. 27 akt. Yalvaç, 2010, s. 10) eleştirel Realizmde bu bilinmeyen, gözlemlemeyen fakat davranışlara yön veren fenomenler için “altta yatan yapılar” tanımını kullanmaktadır.

¹ İdealizm ve Liberalizmin güvenlik alanına olan katkıları da yine Realizmin temel hedeflerine farklı boyutlarda katkı sağlayan detaylar içerdiğinden ayrı bir kategori olarak ele alınmamıştır.

² Fakat Sartre, Heidegger, Camus gibi varoluşçu filozoflar insan doğası diye bir şeyi kabul etmemektedirler.

³ Politik realizmin en önde gelen düşünürleri Thomas Hobbes, Niccolo Machiavelli, Jean-Jack Rousseau başta olmak üzere hemen hepsi toplumun seçkinler zümresindedirler.

Yine realist güvenlik çalışmalarında korku devletle ilişkilendirilmesi oldukça zor bir kavram olduğu için, ifade ettiği anlam derinliği ihmal edilmekte ya da yüzeysel geçilmektedir. Genel anlamda korku, tehdidin özne üzerindeki etkisini anlatmak için kullanılır. Fakat realist güvenlik çalışmalarında özne devlet olarak kabul edildiğinde güvenlik çalışmalarında korkunun anlamlı biçimde kullanımı ancak ontolojik güvenlik çalışmalarında mümkün olmuştur. Bu nedenle korkunun ontolojik güvenliğin dışında kullanımı yine mecazi (metaforik) olabilir. Örneğin Wolfers (1952, s. 485) bir tehdide karşı korku ve kaygı duyulup duyulmadığından yola çıkarak devlet için sübjektif ve objektif güvenlik tanımlaması yapmıştır. Bu durumda Wolfers'a göre kaygı ya da korku tehdidin varlığıyla iğreti biçimde ilişkilendirilmiş bağımlı bir değişkendir. Yani bir tehdit olmasına rağmen korku ya da kaygı duyulmayabilir. Aslında bu tanımlama kavramın semantik doğasına aykırıdır. Çünkü mantıksal açıdan korku yoksa tehdit de yoktur demektir. Başka bir ifade ile korkmayı gerektirecek bir olgu, sahip olduğu potansiyele göre tehdit olarak tanımlanır. Endişeye mahal veren şey ise risk oluşturur.

Hiç bir şey özünde tehdit olma özelliği taşımaz. Yani tehdit olma, göreceli bir durumdur. Dolayısıyla korku, konstrüktivist bir kavram iken, kaygı ise psikopolitik bir kavramdır. Sonuç olarak devletin merkeze alındığı realist güvenlik çalışmalarında devlet için korkunun semantik anlamı tanımlanmamıştır. Yani korkulacak bir şey varsa kim korkar ve nasıl korkar? devlet için bunun karşılığı nedir? gibi soruların cevabı aslında verilmemiştir. Bu gibi soruların cevabı ancak eleştirel güvenlik ve ontolojik güvenlik yaklaşımlarında tutarlı bir karşılık bulmaktadır. Örneğin Marksizme göre tehditler ve çıkarlar sınıfsaldır (Birdişli, 2019, s. 77). Yani “devletin algıladığı” tehdit aslında ekonomik ve politik seçkinlerin çıkarlarına yönelik algıladığı tehditlerdir.

Sonuç olarak tehdit, çıkar, korku ve kaygı kavramlarının realist güvenlik çalışmalardaki kullanımı metaforik veya antropomorfiktir. Bunlar arasında tehdit ve çıkarlar realist güvenlikle ilişkili, korku ve kaygı kavramları ise ontolojik güvenlikle ilişkilidir.

Ontolojik Güvenliğin Hermeneutik Analizi

Fiziksel güvenlik olarak nitelediğimiz koruma alanlarının dışında ve ötesinde kalan, kişinin öz varlığı ile ilgili güvenlik kategorisi ontolojik güvenliktir. Ontolojik güvenlik beden, benlik ve kimlik olarak tanımlanan temel içgüdüsel alanı kapsamakla güvenlik çalışmalarına psikolojik ve felsefi bir derinlik kazandırmıştır. Fakat ontolojik güvenlik oldukça yeni bir tanımlama olması nedeniyle bu kavramların birbiri ile olan ilişkileri ve güvenlik çalışmaları bağlamında anlamları halen tartışılmaktadır. Bu kapsamda bu bölümde öncelikle korku ve kaygı üzerinden yapılan güvenlik tanımlaması ile ontolojik güvenlikteki kimlik, benlik ve beden ilişkisi incelenmektedir. Ardından ontolojik güvenlik çalışmalarında güvensizliğin kaynağı olarak düşünülen “rutin” kavramı ele alınarak yeni öneriler getirilmektedir.

Ontoloji kavramı yaygın olarak bir fenomenin arkasında yatan nedeni araştıran felsefi bir alan olarak tanımlanır. Bu çerçevede pozitivizm, post-positivizm, eleştirel Realizm gibi teoriler kendi bağlamlarına uygun olarak ontoloji kavramından faydalanırlar. Örneğin felsefe, varlık nedir?, pozitivizm, bilgi nedir? post-positivizm, gerçek nedir? eleştirel Realizm ise altta yatan neden nedir? sorularına ontoloji çerçevesinde cevap aramışlardır. Ontolojik güvenlikte ise ontoloji kavramı kişilerdeki güven ya da güvensizlik duygusunun derinliklerinde yatan nedeni araştıran psikososyal bir içerikte ele alınmaktadır. Bununla birlikte var olma çabasına atıfla ontoloji ve devlet arasında bir ilişki kuran ve devletleri ontolojik güvenlik arayışında aktörler olarak tanımlayan yaklaşımlar da mevcuttur (Zarakol, 2017, s. 49). Fakat bu makalede ontoloji bireyle ilişkili psikososyal bir kavram olarak kullanılmakta ve bu nedenle korku ve kaygı kavramlarının açılımı ile konuyu ilerletmektedir.

Ontolojik Güvenlikte Korku ve Kaygı

Korku ve kaygı ontolojik güvenlik çalışmalarında realist yaklaşımda olduğu kadar sık fakat daha tutarlı kullanılan kavramlardır. Kimi zaman korku ve kaygı farklı şeylere atıf yapıyormuş gibi kullanılmasına karşın aslında korku ve kaygı arasındaki ilişki hiyerarşiktir (Rumelili ve Adısönmez, 2020, s. 26). “Yani korku, endişe ve kaygı sırasında yaşananları da kapsar”. Zira korku bir duygunun adıdır ve kaygı tarafından tetiklenir. Kaygı ise bir tehlike ya da tehlike düşüncesi karşısında oluşan durumdur. Kaygının korkudan önceki gerçek fonksiyonu ise hissedilen şeyin gerçeklikle ilişkisini kurmaktır. Başka bir ifade ile korkmaya neden olan şeyin bir olgu mu, yoksa algı mı olduğu noktasında net bir ayrımı “kaygı” yapar. Bu nedenle kaygı bozukluğu (anksiyeti) bu duygunun işlemez hale geldiği ya da sağlıklı çalışmadığı psikolojik bir rahatsızlığı ifade eder. Özetle, kaygı bir dış sebeple harekete geçmesi gereken içsel bir duygudur. Herhangi bir dış nedene dayanmadan duyulan kaygılar ise nevroitik sorunlara işaret eder. Diğer bir ifade ile kaygı potansiyel bir tehlikeli uyarana karşı harekete geçen bir savunma mekanizması iken, korku somut bir tehlikeye verilen yanıttır (Burhanoğlu, 2019). Bu nedenle korkunun gerçek bir dış nedene bağlı olarak gelişmesi halinde sağlıklı işleyen bir psikolojik mekanizma, bir savunma mekanizması olduğundan söz edebiliriz⁴. Öyleyse

⁴ “Örnek vermek gerekirse fare den korkan biri olduğunu varsayalım. Bu kişi fare gördüğünde yaşadığı his “korku” dur. Korku endişe ve kaygı sırasında

güvenlik, kaygı ve korku duygularının aktif olmadığı, bunları harekete geçirecek bir dış uyarıcının potansiyel ve gerçek anlamda bulunmadığı bir durum ifadesidir. Buradan yola çıkarak güvenlik halinin bir nedene bağlı olmaksızın var olan doğal bir durum, güvensizliğin ise dış uyarıcılarla ortaya çıkan istisnai ve göreceli bir durum olduğunu söylemek mümkündür. Belli bir dönemde bu dış uyarıcıların çoğalmış olması onun istisnai niteliğine zarar vermez. Bu durumda güvenlik kelimesinin semantik açılımı ofansif realistlerin güvenliğin istisnai olduğu tezini anlamsız kılar, bunun tersini savunan defansif Realizmi ise destekler.

Kaygıya gelince, kaygının ilk etkilediği yer düşüncelerdir. Bir nedene dayanan ya da dayanmayan, başka bir ifade ile yerli ya da yersiz kaygıların her ikisi de düşünceyi meşgul eder. Krickel-Choi kaygıyı, nedeni mutlaka açık olmayan daha yaygın bir duygu olarak ifade etmiştir (Krickel-Choi, 2022, s. 6). Fakat bu tanım kaygı konusunda daha önce yaptığımız saptamalarla uyumlu değildir. Dolayısıyla kaygı, “bedensel duyumlar (çarpıntı, nefes darlığı), bilişsel elementler (örneğin huzursuzluk) ve davranışsal bileşenleri (kaçma, kaçınma) de kapsayan global bir yapı olarak kavramsallaştırılabilir” (Burhanoglu, 2019).

İnsan düşüncesine kaygı uyandıracak şekilde yapılan sürekli girdiler bedeni harekete geçirmek üzere korku duygusuna dönüşür veya onu tetikler. Yani korkma, kaçma ve kaçınma davranışına neden olan şey aslında kaygının davranışsal dışavurumudur.

Bu kapsamda kaygının kişiye rahatsızlık veren olumsuz düşüncelere dayandığını söyleyebiliriz. Bu olumsuz düşüncelerin beslendiği kaynaklar ise şu şekilde sıralanabilir (Burhanoglu, 2015):

- a. Olasılığın abartılması
- b. Olayın şiddetinin abartılması
- c. Olayla başa çıkma konusunda öz kaynaklarının yetersizliği ile ilgili aşırı az değerlendirme
- d. Olayla başa çıkma konusunda dış desteklerin yetersizliği ile ilgili aşırı az değerlendirme

Olumsuz düşüncelerle ilişkilendirilen bu kaynakların niteliklerine bakıldığında kaygının sosyopolitik inşaya oldukça yatkın bir fenomen olduğu görülmektedir. Zira bu kaynakların niteliği olan abartma ya da değerlendirme, söz edimi (speech act) ile sağlanabilir. Söz edimi muhatabın duygu ve düşünce dünyasında doğruluk değerine bağlı olmaksızın bir takım değişikliğe neden olmayı amaçlar (Lyons, 2009, s. 726). Haliyle güvenliğin inşasında kullanılan söz edimi, olgusal bir gerçeğe işaret etmekten ziyade kaygı ile ilişkilendirilebilecek, duygu değeri olan bir fenomene çağrışım yapar. Duygu değeri (connotation) Lyons tarafından kelimenin anlamına eklenen etkileyici bileşen olarak adlandırılır (Lyons, 2009, s. 176). Yani “etki söz edimi” (perlocutionary act) (Austin, 2021)⁵ olarak adlandırılan bu ifadeler duygu, düşünce ve hareketlerde bir değişimi amaçlar. Searle (2012, s. 137-161) de bu özelliklerden yola çıkarak söz edinimini “yönlendirici” olarak tanımlamaktadır. Nitekim Kopenhag ekolü tarafından geliştirilen Güvenlikleştirme (securitization) teorisinde söz ediniminin güvenlikleştirme aktörleri tarafından kullanılan merkezi bir kavram olduğu sıklıkla ifade edilmektedir (Williams, 2003, s. 527; Buzan ve Waeber, 2009, s. 265).

Ontolojik Güvenlikte Kimlik, Benlik, Beden İlişkisi

Güvenlik çalışmalarında sıklıkla geçen “korku” ve ondan daha az sıklıkla geçen “kaygı” kavramlarının tutarlı kullanıldığı alanlar insan odaklı güvenlik çalışmalarıdır. Bunlar arasında korku ve kaygıya daha fazla yer açan ise tartışmayı benlik ve kimlik üzerinden yürüten ontolojik güvenlik çalışmaları olmuştur (Kinnvall, 2017). Nitekim bu kavramın ilk kullanıcısı olan Laing bir psikanalist olarak ontolojik güvenlikten modernitenin neden olduğu kimlik bunalımına işaret etmek için yararlanırken (Laing, 1990, s. 39), bir sosyolog olan Giddens ise buna küreselleşmeyi de ekleyerek kavramın içeriğini daha da genişletmiştir (Giddens, 1991, s. 35).

Ontolojik güvenlik çalışmalarına diğer bir katkı da Kinnvall ve Mitzen’den (2017, s. 5) gelmiştir. Bu akademisyenler günlük “rutinler” içine gömülmüş şiddet üzerinde durarak ontolojik güvenliği yine kaygı ve tehdit kavramları eşliğinde ele almışlar.

yaşananları da kapsar. Şimdi bu kişiyi rutin hayatında düşünelim. Fare görme olasılığı olan bir yere gitme durumu gündeme geldiğinde yaşadığı durum “kaygı”dır. Fare görme olasılığını iskonto etmek şeklinde de tarif edebiliriz. Genel anlamda kaygı “ya fare çıkarsa”, “acaba fare çıkar mı” iken, korku fare gördüğünde “eyvah fare” demektir.” (Burhanoglu, 2019).

⁵ Söz edimi John Langshaw Austin tarafından üç türe ayrılır: Düz söz edimi (locutionary act), edimsöz edimi, (illocutionary act) ve etkisöz edimi (perlocutionary act). Düz söz edimi doğrudan ifadede yer aldığı biçimiyle dil boyutunu, edimsöz edimi ise ifadenin içerisinde bulunan anlamını ve bunun etki gücünü, etkisöz edimi ise söylenen sözü alanın duygu, düşünce ya da hareketlerinde gerçekleştirdiği etki/değişikliği ifade eden edimdir.

Rumelili ve Adisönmez (2017, s. 30) ise ontolojik güvenliği Kinnvall'a atıf yaparak, "gerek devlet, gerekse öteki üzerinden ve kimlik bağlamında tanımlanmış bir ayrıma dayalı ilişkinin sürekliliği" şeklinde tanımlamıştır (Rumelili ve Adisönmez, 2017, s. 30).

Ontolojik güvenlikle ilgili ilk çalışmaları oluşturan bu makaleler incelendiğinde kavramın içeriği konusunda bazı belirsizliklerin ve karışıklıkların olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin ontolojik güvenliğin kimliği mi, bedeni mi, benliği mi kapsadığı veya bunların bir kısmını ya da hepsini mi içerdiği tartışmalıdır. Kinnvall&Mitzen ve Rumeliliye göre ontolojik güvensizlik öznelarası tanımlanmış bir kimlik anlatısındaki sürekliliğin (rutin) bir şekilde kopması ile ortaya çıkar. Bu nedenle bu yazarlar ontolojik güvenliğin amacının benliğin korunması olduğunu vurgularlar (Rumelili, Adisönmez, 2017, s. 26).

İkinci bir belirsizlik ise ontolojik güvenliğin iç kaynaklı mı, yoksa dış kaynaklı mı olduğudur. Kinnvall ve Mitzen ontolojik güvenliği benlik ve fiziksel ortam arasında kurulan ilişkinin sürekliliği üzerinden tanımladıkları için onlara göre ontolojik güvenlik dış kaynaklıdır. Fakat Rumelili ontolojik güvenliğin iç kaynaklı olduğu ve mutlaka açık, tanımlanmış bir tehdide dayalı olması gerektiğini ileri sürer (Rumelili ve Adisönmez, 2017, s. 26). Korku ve kaygı arasındaki ilişkisellik ve süreklilik dikkate alındığında böyle bir ayrımın isabetli olmayacağı düşünülmektedir. Çünkü korku, endişe ve kaygı sırasında yaşananları da kapsar. Zira korku bir duygunun adıdır ve kaygı tarafından tetiklenir. Kaygı ise bir tehlike ya da tehlike düşüncesi karşısında oluşan durumdur.

Ontolojik güvenlik bağlamında üçüncü bir belirsizlik ise kimlik, beden ve benlik ilişkisidir. Mitzen, beden ve benlik arasında bir ayrıma giderek ontolojik güvenliği benliğe has kılmıştır (Kinnvall ve Mitzen 2017, s. 4), Steele (2014) ise ontolojik güvenliğin var olma/beka ile ilişkili olduğunu ileri sürmüştür, Kinnvall ise milliyetçilik ve din gibi üst anlatılara dayalı bir kimlikle ilişkilendirmiştir (Kinnvall, 2004, s. 742). Rumeliliye göre ise ontolojik güvenliği diğer güvenlik yaklaşımlarından ayıran şey dış tehditten kaynaklanan korku yerine iç-kaynaklı kaygıdan beslenmesidir (Rumelili ve Adisönmez, 2017, s. 26). Bu makalede ise bir dış nedene dayanmayan kaygının nevrotik bir durum bozukluğu olduğu daha önceki paragraflarda ifade edilmişti. Aslında Rumelili ontolojik güvenliği tanımlarken sosyal ve fiziksel ortamın sürekliliği ile ilişkili, rutine dayalı bir öz-anlatının bozulması şeklinde bir açıklama yaptığından kaygının nedenini her hâlükârda bir dışsal nedene dayandığını ifade etmek gerekir (Rumelili ve Adisönmez, 2017, s. 25).

Dolayısıyla ontolojik güvenlikle ilgili tüm bu çalışmalarda kimlik, beden ve benlik konusundaki belirsizliğin bunlar arasındaki ilişkiselliği tam olarak ortaya koymamaktan kaynaklandığını söyleyebiliriz. Ayrıca kaygının, "bedensel duyumlar (çarpıntı, nefes darlığı), bilişsel elementler (örneğin huzursuzluk) ve davranışsal bileşenleri (kaçma, kaçınma) de kapsayan global bir yapı" olduğu daha önce belirtilmişti. Bu nedenle ontolojik güvenlikte konunun merkezine sadece kimlik, beden veya benlikten birini koymak, bu üçü arasındaki ilişkiselliği ve bütünlüğü de bozmaktadır.

Neticede ontolojik güvenlik varlıkla ilgilidir ve varlık -öznenin durumuna göre- kimliği, benliği ve bedeni içerir. Başka bir ifade ile "benlik" denilen şey "kimlik" ve "bedenin" bileşkesinden ortaya çıkan üçüncü bir "şey" dir. Yani bunlardan birini diğerinden ayırdığımızda "benlik" de ortadan kalkar. O halde ontolojik güvenlik aslında benlikle ilgili varoluşsal bir kavramdır. Kaygı ise benlik ve korku arasında bir arayüz işlevi görür. Bir dış uyaran olmadığı halde aktif görünen kaygı duygusu aslında daha önce tecrübe edinmiş korkulara dayalıdır. Bu ilişkiyi ortaya çıkartmak ise psikanalistlerin görevidir.

Ontolojik Güvenlikte Tekinsizlik

Kinnvall ve Rumelili gibi araştırmacıların ontolojik güvenliği/güvensizliği tanımlamak için kullandıkları "rutin" kavramı bir güvenlik sorununu tanımlamak için yetersiz kalmaktadır. Zira Freud (2003, s. 2)'a göre rutini bozan her şey kaygı verici, korkutucu değildir, fakat kolayca korkutucu da olabilir. Bu bağlamda rutin kavramının yanı sıra ontolojik güvensizlik duygusunun nedenini açıklayabilecek başka bir kavram Jentsch (1906) ve Freud'un kullandığı "tekinsizlik" (Unheimlich veya Uncanny)⁶ kavramında anlamını bulur.

Jentsch (1906)'e göre tekinsizliği ortaya çıkartan temel faktör zihinsel belirsizlik, yabancılık hissi, ait hissetmeme ya da aidiyet duygusunun yitilmesi şeklinde açıklanmaktadır. Freud (2003) ise tekinsizliği sadece zihinsel belirsizlik olarak açıklamayı yetersiz bulduğundan buna ikinci bir faktör olarak bilinçaltında bastırılanın geri dönüşüyle yüze çıkan korku ve kaygıyı ekler.

Rutin kavramını kullanan yazarlar ontolojik güvenliğin kaynağı olarak kişi ile sosyal ve fiziksel ortam arasındaki sürekliliğe

⁶ Tekinsiz olarak çevrilen Almanca unheimlich sözcüğü "tanıdık", "yerli", "eve ait" anlamına gelen heimlich'in zıddıdır.

işaret etmektedirler. Bu ilişkinin kopması ya da zedelenmesinin korku ve kaygıya neden olarak güvensizlik duygusunu ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Fakat psikoloji bilimi açısından korku ve kaygıya neden olan şey sadece rutinin bozulması değildir, Aynı zamanda bu duyguların nedeni üstünlük istenci, güç istenci ve anlam istenci gibi temel istençlerde yaşanan olumsuz gelişmelerdir (Frankl, 2022, s. 105). Başka bir ifade ile ontolojik güvenlik sadece benlikle değil, benlikte içkin istençle (irade) ilgili bir kavramdır. Bu nedenle ontolojik güvensizlik duygusunu sadece rutinin bozulması değil, istenç (irade) ve itkilerin engellenmesi sonucu ortaya çıkan tekinsizlik (unheimlich) durumu şeklinde ifade etmek daha tamamlayıcıdır.

Kinwall (2017) ve Rumelili (2017, s. 25)'nin vurguladığı rutinlerin, belirsizliklerin neden olduğu kaygıyı hafiflettiği, sağlıklı alışkanlıkları teşvik ettiği, stres ve tükenmişlikle baş etmeye yardımcı olduğu biliniyor. Fakat insan yaşamındaki çoğu gelişme ve ilerleme genellikle rutinler aşarak sağlanır. Dolayısıyla rutinlerin bozulması her halde bir kaygıya neden olsa da, her türlü kaygıyı ontolojik güvensizlik olarak tanımlamak doğru olmaz. Bu nedenle ontolojik güvensizliği rutinin bozulmasına bağlı olarak ortaya çıkan kaygının ötesine geçen daha ağır bir durum ile ifade etmek gerekir. Bu "daha ağır durum" ise rutinin bozulmasıyla kişinin kendi yaşamı/kaderi üzerinde kontrolü yitirdiğini hissetmesi (frustrasyon) gibi bir nedene dayanmalıdır. Umutsuzluk olarak ifade edilen bu frustrasyon kişide öz yetersizlik duygusu yaratır. Yani birey, karşı karşıya kaldığı yeni durumun yönetilebilirliğinin kendi kapasitesini aştığını düşündüğü durumda umutsuzluk ortaya çıkar. Rutinin bozulması ise çoğu zaman başka bir rutinle kolaylıkla aşılabılır. Özetlemek gerekirse ontolojik güvensizliğin nedeni, rutinin bozulmasına bağlı olarak ortaya çıkan kaygı değil, bu kaygının ötesine geçen tekinsizlik ve umutsuzluk halidir. Zira aidiyet ve anlam zemininin yitirilmesi olarak ifade edilen rutinin bozulması, başka bir aidiyet ve anlam zemini kazanılmasıyla kolaylıkla aşılabılır. Fakat umutsuzluk hali baş edilmesi zor bir durumdur. O halde ontolojik güvensizliği tanımlamak için rutin'in yanı sıra tekinsizlik ve umutsuzluk (frustrasyon) kavramlarını da kullanmak daha açıklayıcı olur.

Ayrıca tekinsizlik hissi (unheimlich) yabancılaşma hissi, kendini ait hissetmeme faktörünü içeren ve bu nedenle öznenin anlam dünyasında yalnız ve çaresiz kalması sonucunu doğuran bir zihinsel belirsizlik durumunu da ifade ettiğinden, ontolojik güvensizlik duygusu rutinin bozulmasından öte duygulara dayanır. Bu çerçevede ontolojik güvenlik için sadece fiziksel değil aynı zamanda istikrarlı bir benlik gerektirdiği varsayımı (Rumelili ve Adisönmez, 2017, s. 24) doğru fakat gerçek durumu açıklamak için yetersiz kalır. Zira benliğin özel ve genel görünümü toplumla etkileşim halinde algı, bilgi ve tutum gibi bilişsel bağlama bağlı olarak değişebilmekte ve gelişebilmektedir (Özen ve Gülaçtı, 2010, s. 23). Rutinin bozulmasına karşı yeni rutinler yaratma ya da eski rutine yeniden dönme çabası, aslında tekinsizlik ve umutsuzluk duygusuyla baş etme çabasıdır.

Güvenliğin İnşa Araçları: Korku ve Kimlik

Tehdit, çıkar, korku, kaygı, kimlik, benlik ve beden kavramları güvenlik çalışmalarında anahtar kavramlar olarak kullanılmaktadır. Bu kavramlar arasında korku ve kimlik sosyal ve politik inşaya elverişli kavramlardır. Bunun anlamı korku ve kimliğe dayalı güvenlik tanımlamalarının olgusal değil algısal olabileceğidir. Bu kavramların inşaya açık karakteri bunlara dayalı olarak biçimlendirilen güvenlik politikalarını sorgulamaya açık hale getirir.

Psikolojik İnşacı bir Kavram Olarak "Korku"

Güvenlik çalışmalarında korku önemli bir anahtar kavram olmakla birlikte korkunun güvenlik felsefesi ve ontolojisindeki yeri fazlaca irdelenmemiştir. Bu alanda gerçekleştirilen çalışmaların çoğunda korku genellikle tehditlerin neden olduğu bir etki ve güvensizliğin temel nedeni olarak ele alınmış ve korku kavramı yerine güvenlik kavramı üzerinde durulmuştur. Haliyle güvenlik çalışmalarında korku kavramının bir sabite gibi kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Barry Buzan, *People, State and Fear* isimli kitabında güvenliği korkuların olmadığı ya da çözüldüğü ortam ve durumlar şeklinde açıklamakta fakat korku üzerinde ayrıca durmamaktadır (Buzan, 1983, s. 115). Güvenlik konusunda ilk metinler arasında yer alan "National Security" as an Ambiguous Symbol makalesinde Arnold Wolfers (1952, s. 485) da güvenlik-korku ilişkisi bağlamında güvenliği korkunun olmaması olarak tanımlamakla yetinmiştir. Ken Booth (2012, s. 121) ise korkuyu güvensizlik içinde yaşamayı anlatmak için kullanmış, Michael Smith (2010, s. 157) korku duygusunu tüzel bir kişilik olan devlete de atfetmekte sakınca görmemiştir. Zira bu yaygın hatalı kullanım daha önceki satırlarda da ifade edildiği gibi aslında korkunun devlet açısından antropomorfizm'e dayalı analogik kullanımınıdır.

Korkunun bu şekilde kullanımının aslında bir yanılsama olduğunu ileri sürmenin nedeni öncelikle korkunun içinde tehlike barındıran bir düşüncenin nedeni olduğu ve kişiyi reaksiyona sevk eden bir duygu ifadesi olmasıdır (Gençöz, 1998, s. 10).

Buna ek olarak korkunun doğrudan inşa amaçlı kullanımı ise bunun için elverişli bir pozisyona sahip olmasından kaynaklanır. Çünkü gerçek bir korku mutlaka bir dışsal neden tarafından tetiklenir. Bu dışsal nedenin gerçekte bir tehlike potansiyeli taşıyıp

taşımadığı ise üzerinde tartışılması gereken başka bir konudur. Korkuların dışsal nedenlere dayanması nedeniyle genellikle korkular öğrenilmeye açıktır. Bu da korkuyu inşacı roller üstlenecek kadar esnek ve işlevsel kılar. Kaygıda ise bu dışsal neden açık değildir. Birbirini dışlayan bu iki kavram yani korku ve güvenlik, birinin olduğu durumlarda diğerinin bulunmaması anlamına gelir.

Felsefi açıdan korku “olabilir sanılan bir kötülüğün uyandırdığı sindirici duygu” şeklinde tanımlanmaktadır (Hançerlioğlu, 1993, s. 316). Psikolojik açıdan ise korku, hayatta kalma içgüdüğü tarafından tetiklenen kaygının, kaynağı belirgin somut bir hale dönüşmesidir. Yani kaygı doğuştan gelen temel bir duygu, korku ise dışsal bir nedene bağlı olarak öğrenilen bir duygudur. Korku daha şiddetli, kaygı zayıf ama geniştir. Korku daha kısa sürer, kaygı ise daha uzun süreli ve derin etkilere sahiptir (Burhanoğlu, 2019). Siyaset biliminde ise korku, devlet politikaları için referans kabul edilen tehdit ve çıkarlarla ilişkili bir kavram olmasına rağmen korkunun bir tanımı yapılmamıştır. Türkiye’nin milli marşının “korkma” ifadesi ile başlaması korkunun siyaset biliminde kolektif bir duygu ve düşünce olarak ele alındığının ve devletin varlık nedenleriyle ilişkili değerlerin korunmasına yönelik harekete geçirici bir işlev yüklediğinin örneğidir.

Korkunun öne çıkan diğer bir özelliği genel olarak öğrenme yoluyla kazanılmasıdır. Bununla birlikte kalıtım yoluyla veya refleksi korkular da vardır. Örneğin hayvanların kendileri için tehlike taşıyan diğer varlıklardan (buna insan da dâhil) korku duymaları kalıtım yoluyla gelen korkulara, şiddetli bir gök gürültüsünden irkilerek korkmak ise refleksi korkuya örnek olarak verilebilir. Fakat insan için, örneğin yılandan korkmak öğrenme yoluyla ve yılanın zarar verme potansiyeli tecrübe yolu ile edinilmiştir. Fakat her yılan tehlike doğurmasa da öğrenilmiş duygular yaygın biçimde onlardan korku duymaya neden olur. Mesela hayvanat bahçesinde cam bir duvarın arkasında duran yılan zarar verme imkânına sahip olmasa da, görüldüğünde insanda korku hissini uyandırır. Yılanı görmeden, sözünü eder etmez irkilen insanlarda ise kaygı devreye girer. Bu kapsamda psikolojik açıdan korku, tehlike düşüncesinin uyardığı duygusal bir reaksiyondur. Kaygı korku duygusunu tetiklerken, korku korunma ve kaçınma davranışlarına neden olur (Gençöz, 1998, s. 10).

Korkunun dışsal bir nedene dayandığı pek çok çalışmada dile getirilmiştir. Örneğin Johnston (1996, s. 203) devletle ilişkilendirilen korkunun kaynağının anarşi olduğunu ifade ederken, Tannenwald (1996, s. 102) nükleer kapasite gibi daha somut caydırıcı unsurlardan söz etmektedir. Bu konuda en farklı ve dikkat çekici tanımlama ise Jepperson, Katzenstein ve Wendt tarafından yapılmıştır. Zira bu yazarlar çalışmalarında “korku ve düşmanlık kültüründen” söz etmektedirler (Jepperson, Wendt ve Katzenstein, 1996, s. 11).

Korku kültürü üzerine yapılan az sayıda ayrıntılı çalışma bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Frank Furedi (2006, s. 7) ise Culture of Fear isimli kitabında korku kültürünün kimi zaman kişileri eylemsizliğe sürüklerken kimi zaman da eylemlerinin yönlendirilmesine hizmet ettiğini belirtmektedir. Örneğin suçluları ihbar etmek konusunda korku kültürünün kişileri cesaretsiz kıldığı yönünde araştırmalara dikkat çekmekte, diğer yanda 11 Eylül sonrası Bush yönetiminin Irak’a yönelik operasyon için kamuoyu desteği alma adına korku kültüründen propaganda amaçlı yararlandığı anlatılmaktadır.

Korku kültürü en çok sanat, edebiyat ve tarih gibi dallar kullanılarak işlenmektedir. Kültür ve sanat çevrelerinde korkuyu teşvik ederek farkındalığı artırma gayreti pekçok yönetmen, sanatçı ve aktivist tarafından zararsız görülmektedir. Oysa ki bu tür yaklaşımlar radikalizmi içten içe beslemekte zihinsel bir hazır bulunuşluk sağlamaktadır. Örneğin Pew Research Center’in yapmış olduğu bir araştırmaya göre Amerikalıların %29’u Corona Virüs’ün bilinçli biçimde yapılmış bir biyolojik silah olduğuna inanıyorlar. Bu araştırmaya katılanların %48’i bu konuda medyada yer alan haberleri gördüğünü belirtmişler (Schaeffer, 2020).

Furedi (2006, s. 8) iklim uzmanlarından Prof.David Vinner’in “The Day After Tomorrow” filminde yer alan pek çok detayın yanlış olmasına rağmen iklim değişikliği konusundaki farkındalığa yaptığı katkı nedeniyle bunun önemsenmemesi gerektiği düşüncesinde olduğunu aktarıyor.

Sinema alanında yaşanan teknolojik gelişmeler korku filmleri alanında da bir rönesans yaşanmasına neden olmuştur. Psikolojik gerilimleri taşıyan korku filmleri arasında Akademi ödülü alan çok ünlü filmler bulunmaktadır (Nugent, 2020). Bu tür film ve edebiyat eserleri insanların korku duygularını kolaylıkla yönlendirilebilecek şekilde eğitmektedir.

Uzmanlar tehdit senaryolarının simülasyonuna dayanan korku medyasının sağladığı olumsuz duygusal uyarımlarının bir tür iyi huylu mazoşizm sağladığını, (Clasen, Kjeldgaard-Christiansen ve Johnson, 2020, s. 213) fizyolojik uyarılmaya bağlı adrenalin bağımlılığının ya da değişime olan merakın insanları sadece korku filmlerine değil aynı zamanda ekstrem sporlara ve çeşitli aktivitelere yönlendirdiğini ileri sürmektedirler (Kubala ve Tartakovsky, 2022).

Bu tür nedenlere bağlı olarak korku kültürünü masum gören kişilere rağmen korku, komplo teorilerine olan inanç ve kapalı fikirlilik arasında bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Staszak, 2022, s. 2; Leman, 2013).

Sosyal İnşacı bir Kavram Olarak “Kimlik”

Ontolojik güvenlik çalışmaları kimlik ve güvenlik arasındaki ilişkiyi incelemekle birlikte, ontolojik güvenliğin daha çok “istikrarlı bir benlik duygusu” arayışına ve bununla ilişkili ortaya çıkan belirsizlik, travma, kaygı gibi durumlara ve politik sonuçlarına odaklandığı ileri sürülmektedir (Kinnvall ve Mitzen, 2017, s. 5). Fakat literatürde bu “istikrarlı benlik duygusu ya da arayış” oldukça tartışmalı bir konudur. Çünkü öncelikle kimlik ve benlik nedir, ikisi aynı şey mi, yoksa farklı mı sorusu sosyoloji ve psikolojinin temel argümanları arasında yer alır. Ayrıca her iki kavramı açıklarken gerek sosyolojiye gerekse psikolojiye yapılan atıflar iç içe girdiğinden kavramların semantik ayrımının nerede başlayıp nerede bittiğini belirlemek oldukça zor olmaktadır. Kimin neden hangi kavramı kullanmayı tercih ettiğini saptamak zor olmakla birlikte klasik sosyolojide kimlik kavramı sıklıkla kullanılırken, sembolik etkileşimciler arasında ise benlik kavramının kullanımının daha fazla öne çıktığı fark edilmektedir. Fakat tartışmalara “Rol Kuramı” ve “özdeşleşme” kavramlarının eklenmesiyle birlikte her iki kavram için ortak bir tutum oluşmuştur. Bu fikir birliği kimlik ya da benliğin oluşumunun bir süreç içerdiği bu nedenle katı ve verili bir bütünlüğün olmadığı yönündedir (Gleason, 2014, s. 34).

Bu noktadan yola çıkıldığında kimlik ve benliğin aynı şeye atıf yapmakla birlikte her birinin çıkış noktalarının farklı olduğu, bu nedenle kullanımda farklı tercihlerin oluştuğunu söyleyebiliriz. Yani kimlik ve/veya benlik birey ve onu çevreleyen toplum arasındaki etkileşimle ortaya çıkarken, kimlikte bu etkileşim sürecinin başlangıcı toplumdaki bireye; benlikte ise bireyden topluma doğrudur (Gleason, 2014, s. 33). Başka bir ifade ile örneğin Berger gibi bu etkileşim sürecinin toplumdaki bireye doğru olduğunu düşünenler kimlik kavramını kullanırken, bireysel kişiliğin id-ego-süper ego modeline uygun biçimde iç gelişimle başladığını savunan Ericsoncu ve Freudyen yaklaşım, benlik kavramını kullanmayı daha çok tercih etmiştir. Aynı şekilde sosyologların ve siyaset bilimcilerin kimlik kavramını kullanmaya daha fazla eğilimli olduklarını, psikolog ve sembolik etkileşimcilerin ise benlik kavramına sıklıkla atıf yaptıklarını söyleyebiliriz.

Bu açıdan Eriksoncu psikoloji yaklaşımı içsellliği ve sürekliliği kimliğin bileşenleri olarak kabul ederken, Freudyen yaklaşım kimliğin birey ve onu çevreleyen toplum arasındaki etkileşimle şekillendiğini ve değiştiğini savunmaktadır. Berger ise kimliğin toplumsal olarak verildiği aynı zamanda toplumsal olarak ayakta tutulması gerektiği ve bunun istikrarlı biçimde sürmesi gerektiğini öne sürer. Berger’e göre benlik katı verili bir bütünlük değil aksine kişinin girdiği her toplumsal durumda sürekli olarak yaratılan ve hafızanın zayıf ipliğiyle bir arada tutulan bir süreçtir (Gleason, 2014, s. 33–34).

Bu açıklamalar dikkate alındığında ontolojik güvenlik çalışmalarında yer alan “kimlik anlatılarının değişen koşullara rağmen devamlılığı” (Rumelili ve Adisönmez, 2017, s. 28) kimlik ve benliğin değişken olmakla birlikte göreceli bir tutarlılığa sahip olması/tutulması gerektiği şeklinde anlaşılmalıdır. Fakat bu değişkenliğin kişi için bir güvenlik sorunu olarak tanımlanması kimi zaman abartılı olabilir. Aksi halde bireysel gelişimin her bir aşamasının bir ontolojik güvenlik sorunu olarak tanımlanması gerekir.

Kimlik ya da benliği çevre ile etkileşim içinde değişime açık bir olgu olarak kabul ettikten sonra bunların sosyal inşaya açık olduğu da kendiliğinden ortaya çıkar. Zira gelişim psikolojisine göre kimliğin çocukluktan itibaren değişmesi sağlıklı bir süreç iken, sosyolojiye göre kimlik göreceli olarak istikrarlı bir yapı olmalıdır. Siyaset bilimi açısından ise kimlik ulus devlet inşası için jenerik bir kavramdır. Zaman zaman devlet tarafından yeniden üretilmesi gerekebilir. Örneğin Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyetine dönüşüm sırasında Türk milletinin kolektif kimliği yeniden inşa edilmiştir.

Kimlik ve benlik arasındaki nüans ve esneklik literatüre öz kimlik (self identity), kolektif kimlik, devlet kimliği (state identity), ulusal kimlik gibi kavramların eklenmesine neden olmuştur. Kimlik kavramı özünde bireyle ilgili bir durumu ifade ederken tek tek bireylerin oluşturduğu bir toplumdaki yola çıkarak kolektif kimlikten, siyaset biliminde ise ulusal kimlikten söz edilmektedir.

Sosyal bilimlerde kimlik bireyin yaşamının inşasında işlevsel olan bir kültürel katkı olarak görülmektedir (Castells, 2006, s. 62). Kimlik sosyal bir kategoriye işaret ettiği gibi kişiyi diğerlerinden ayıran karakteristik özelliklere de atıf yapar (Fearon, 1999, s. 2). Sosyal bir kategori olarak kimlik ırk, etnisite, din, dil ve kültürü kapsarken, bireysel anlamda kimlik kişinin kendisini ve diğerleri ile olan ilişkilerini tanımlayan özelliklerin bütünüdür.

Kimliğin bireysel anlamın dışında ele alınışı ise iç politikanın sosyal bilişsel çerçevesi ile ilişkilidir (Herman, 1996, s. 227). Kimlik,

davranışları motive eden normlar ve çıkarlar arasında bir bağlantı olarak düşünülür, düzenleyici veya oluşturucu/inşa edici nitelikler bağlamında ele alınır. Herman (1996, s. 228) Soğuk Savaşın sonuna doğru Sovyet dış politikasında yaşanan değişimleri bir devrim olarak ele aldığı kitap bölümünde bu devrimin önce kimliğin düzenleyici (regulatory) fonksiyonuyla başladığını ardından inşacı (constitutive) bir karaktere büründüğünü ileri sürmektedir. Kimliğin inşa bakımından işlevselliği kimlik açısından şu sınıflandırmayı ortaya çıkartır (Castells, 2006):

- Meşrulaştırıcı kimlik: Kurumlar ve genellikle devlet tarafından inşa edilen kimlik
- Direnç oluşturan kimlik: Egemen kimlik tarafından maruz bırakılan asimilasyona karşı direnç oluşturan kimlik
- Jenerik kimlik: Feminist, ekolojik, devrimci gibi proje tabanlı inşa edilen kimlik
- Giydirilmiş kimlik: Din ve millî duygulara dayalı olarak oluşturulan kimlik, realist, liberal kimlik

Kimlik oluşumunda birey her zaman pasiftir. Bireyin içinde yaşadığı toplum, içinden geçtiği zaman, maruz kaldığı koşullar kişiye temel bir kimlik bırakır. Örneğin ekolojik devrimciliği benimseyen bir birey bunu mevcut kimliğini beğenmediği için yapmaz.

Melucci (2014, s. 99)'ye göre kolektif kimlik aktörler tarafından etkileşim, müzakere ve farklı yönelimlerin karşıtlığı ile üretilen kolektif eylem sonucu inşa edilirler. Bu inşa sürecinin kurucu unsurları örgütlenme biçimleri, liderlik modelleri, iletişimsel kanallar ve iletişim teknolojileridir. Ayrıca kolektif kimlik bireylerde olduğu gibi ontolojik bir varlık değil daha çok bir kavram ve analitik bir araçtır. Kolektif kimlik bireylerin sahip olduğu gibi bir "şey" olma yerine ilişkiler ve temsiller sistemidir. Toplumsal hareket olarak adlandırılabilir amprik aktörün biçimlenmesine ve çevre ile olan ilişkilerinin istikrarlı biçimde sürdürülmesine hizmet eder fakat aynı zamanda bireysel kimliklerin oluşumunda da inşacı rol oynar. Kolektif aktörler "biz" i inşa etme sürecine göre hareket ederler ve onunla kendilerini var ederler. Bu nedenle kolektif kimlik çevre ile olan ilişkileri sırasında oluşan uyumsuzluk nedeniyle zaman zaman bir gerilim ve çatışma içine girse de bu durum grup içi dayanışmayı artırdığından kimliği pekiştirerek güvence altına alır.

Sonuç

Güvenlik çalışmalarının hacmi her geçen gün artarken güvenliğin öznesi ve hedeflenen koruma alanlarına göre niteliği de değişmektedir. Klasik güvenlik çalışmaları Realizm çerçevesinde fiziksel güvenliğin sağlanmasının yanı sıra tehditlerden korunma ve çıkarların gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanırken, korunmak istenen değerler bağlamında insan merkezli ve devlet merkezli olmak üzere iki temel sınıfa ayrılmaktadır. Güvenliğin tehditler ve çıkarlar şeklinde tanımlanan anahtar kavramları Realizmin kendi çabasına güvenme (self-help) ve her türlü olumsuzluğa hazırlıklı olma (state of war) anlayışıyla son derece uyumlu olması güvenlik çalışmalarının daha çok Realizme ilişkilendirilmesine neden olmuştur. Fakat 1990 sonrası yapılan çalışmalarda güvenliğin koruma alanlarına çevre, mülkiyet, sosyal haklar, toplumsal değerler gibi Liberalizmle ve idealizme uyumlu koruma alanları da eklenmiş, 2000 sonrası dönemde ise inşacı yaklaşımlarla yeni kavramsallaştırmalar güvenlik çalışmalarını yatay ve dikey ekseninde daha da derinleştirmiştir.

Güvenlik çalışmalarının zaman içinde bu şekilde gelişmesine karşın kavramsal ve kuramsal açıklamaların yüzeysel kaldığı, zaman zaman kendini tekrarladığı görülmektedir. Son zamanlarda güvenlik çalışmalarına eklenen Ontolojik Güvenlik yaklaşımı ise güvenliği fiziksel korumanın ötesinde varlık, benlik ve kimlik gibi felsefi ve psikolojik tartışmaları da içeren bir alana taşımıştır. Güvenlik çalışmalarında yaşanan tüm bu gelişmeler güvenlik çalışmalarının farklı açılardan yorumlanarak yeniden sınıflandırılmasına ihtiyaç göstermektedir.

Bu kapsamda koruma alanları dikkate alındığında, ülke sınırlarından, uluslararası sisteme; çevre sorunlarından, ekonomiye; toplumsal güvenlikten, bireysel güvenliğe kadar geniş bir koruma alanı fiziksel güvenlik alanı olarak kabul edilirken fiziksel güvenliğin ötesinde kalan konular ise temel, içgüdüsel (instinctive) güvenlik alanı olarak tanımlanabilir. Bu durumda koruma alanları bakımından güvenlik, fiziksel güvenlik alanı ve temel/içgüdüsel güvenlik alanı olmak üzere ikiye ayrılır.

Epistemolojik açıdan ise güvenlik çalışmaları realist güvenlik ve ontolojik güvenlik olarak ikiye ayrılır. Realist güvenlik yaşama, yaşamda kalma ile ilgili iken, Ontolojik güvenlik var olma ve varlığı güvende tutma ile ilgilidir. Bu nedenle varlığın bir parçası olarak kimlik ontolojik güvenlik çalışmalarının da önemli bir parçasıdır.

Ontolojik güvenliğin alana dâhil olması ile devlet, ülke ve bölge düzeyinde gerçekleşen analiz seviyesine birey düzeyi de eklenmiş oldu. Ontolojik güvenliğin diğer bir katkısı da kimlik konusundadır. Kimlik oldukça esnek ve geçişken bir kavram olarak güvenlik çalışmalarının hemen her yerinde kullanılabilirken ontolojik güvenlikte kimlik beden ve benlikle ilişkilendirilerek farklı bir anlamda ele alınmaya başlanmıştır. Eleştirel ve konstrüktivist çalışmalarda kimlik inşa edilen jenerik

bir kavram iken ontolojik güvenlikte kimlik varoluşsal çerçevede ve zihin-beden bağlamında ele alınmış, ben kimin sorusunun cevabı süreklilik ve tutarlılık, kimlik sorunları ise kopuş veya anlam kaybı ya da anlamsızlığı şeklinde ifade edilmiştir.

Ontolojik güvenlik çalışmalarında bireylerin ya da kolektif bireyselliğin içinde yaşadıkları toplumda kim oldukları, ne yapmaları ve nasıl yapmaları gerektiği ile ilgili sorulara cevap niteliği taşıyan bir öz anlatıya (authobiographical narrative) sahip olduğu, bu öz anlatının öznel arası (intersubjective) ilişkilerde dengeleyici rol oynadığı (stabilizing anchor) ve doğrusal bir anlatı (linear narrative) oluşturduğu düşünülür. Bu doğrusal anlatı ve denge rutin olarak tanımlanmıştır. Bu doğrusal anlatının bir nedenle bozulması (state of disruption) durumunda ise ontolojik güvensizliğin ortaya çıktığı savunulmaktadır (Kinnvall ve Mitzen, 2017, s. 7).

Bu makalede Ontolojik güvenlik çalışmalarında anahtar olarak kullanılan “rutin” kavramının korku ve kaygı ile ilişkilendirilmesi yetersiz bulunmuştur. Zira gelişim psikolojisi açısından “kimlik”, “benlik” ve “beden” ilişkisi insanın yaşamı boyunca durağan bir dengede kalmaz, değişir. Sosyolojik açıdan ise insanın girdiği ortamlar, yaşam çevresi ve hayat algısına bağlı olarak bu ilişki farklılıklar gösterecektir. Siyaset bilimi açısından ise kolektif kimlik jenerik bir kavram olduğu gibi, bireysel kimlikler ise bioiktidar ile ilişki halindedir. Bu nedenle bu çalışmada ontolojik güvenlik çalışmalarının anahtar kavramı olarak “rutin” in yanı sıra Jentsch ve Freud gibi psikanalistlerin kullandığı tekensizlik ve umutsuzluk (frustrasyon) kavramları önerilmektedir. Ayrıca ontolojik güvensizlik duygusunun sadece kimlik, benlik ve beden arasında kurulan bir dengenin bozulması sonucu değil, üstünlük istenci, güç istenci ve anlam istenci gibi insanın temel istenç ve itkilerinin engellenmesi sonucu da ortaya çıktığı savunulmaktadır. Ontolojik güvenlik çalışmalarında yer alan kimlik, beden ve benlik arasındaki denge bu üç itkidenden sadece birine yani anlam istencine denk gelir. Bu nedenle ontolojik güvenliğin üstünlük istenci ve güç istencini de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği savunulmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Austin, J. L. (2021). John Langshaw Austin. Stanford Encyclopedia of Philosophy, <https://plato.stanford.edu/entries/austin-jl/#SpeeActsTrut>
- Arslan, A. (2020). *Felsefeye Giriş* (29th ed.). Serbest Akademi.
- Bilgin, P. (2010). The 'Western Centrism' of Security Studies: Blind Spot or Constitutive Practice?, *Security Dialogue*, 41(6), 615-622.
- Birdişi, F. (2019). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik* (4th ed.). Seçkin Yayınları.
- Booth, K. (2012). *Dünya Güvenliği Teorisi* (Ç. Üngör (ed.)). Küre Yayınları.
- Burhanoğlu, B. (2015). *Kaygı Nedir, Nasıl Oluşur?* Fethiye Psikiyatri. <https://www.fethiye-psikiyatri.com/kaygi-nedir-nasil-olusur/>
- Burhanoğlu, S. (2019). *Kaygı, korku ve endişe nedir? Farkları nelerdir?* “Dr.Sabri Burhanoğlu.” <https://www.sabriburhanoglu.com/kaygi-korku-ve-endise-nedir-farklari-nelerdir>
- Buzan, B. (1983). *People, State and Fear, The National Security Problem in International Relations*, Wheatsheaf Book Ltd.
- Buzan, B., Waever, O. & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers Inc.
- Buzan, Barry & Lene Hansen, (2009), *Evolution of International Security Studies*, Cambridge University Press
- Buzan, B. and Waever, O. (2009). Macrosecuritisation and security constellations: reconsidering scale in securitisation theory. *Review of International Studies*, 35, 253–276.
- Buzan, B. (1983). *People, State and Fear* (1st ed.). Wheatsheaf Book Ltd.
- Castells, M. (2006). Globalisation and identity. *Transfer*, 01, 56–67.
- Clasen, M., Kjeldgaard-Christiansen, J., & Johnson, J. A. (2020). Horror, personality, and threat simulation: A survey on the psychology of scary media. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 14(3), 213–230.
- Fearon, J. D. (1999). *What is Identity*.

- Frankl, V. E. (2022). *İnsanın Anlam Arayışı* (122nd ed.). Okuyan Us.
- Freud, S. (2003). *The Uncanny*. Penguin UK.
- Füredi, F. (2006). *Culture of Fear Revisited: Risk-taking and the Morality of Low Expectation* (4th ed.). Continuum.
- Gençöz, T. (1998). Korku: Sebepleri, Sonuçları ve Başetme Yolları. *Kriz Dergisi*, 6(2), 9–16.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Polity Press.
- Gleason, S. (2014). Kimliği Tanımlamak: Semantik Bir Tarih. In F. Mollaer (Ed.), *Kimlik Politikaları* (ps. 21–52). Doğu Batı Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (1993). *Felsefe Ansiklopedisi*. Remzi Kitapevi.
- Herman, R. G. (1996). *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics* (S. J. Katzenstein (ed.); ps. 222–260). Columbia University Press.
- Jentsch, E. (1906). On the Psychology of the Uncanny.
https://theuncannything.files.wordpress.com/2012/09/jentsch_uncanny.pdf (Erişim tarihi: 07.02.2024)
- Jepperson, R. L., Wendt, A. & Katzenstein, S. J. (1996). Norms, Identity, and Culture in National Security. In S. J. Katzenstein (Ed.), *The Culture of National Security*. Columbia University Press.
- Johnston, A. I. (1996). Cultural Realism and Strategy in Maoist China". In S. J. Katzenstein (Ed.), *The Culture of National Security*. Columbia University Press.
- Kinnvall, C. & Mitzen, J. (2017). An introduction to the special issue: Ontological securities in world politics. *Cooperation and Conflict*, 52(1), 3–11.
- Kinnvall, C. (2004). Globalization and Religious Nationalism: Self, Identity, and the Search for Ontological Security Author (s): Catarina Kinnvall Source: Political Psychology, Vol. 25, No. 5 (Oct., 2004), pp. 741-767 Published by: International Society of Pol. *Political Psychology*, 25(5), 741–767.
- Kinnvall, C. (2017). Feeling ontologically (in)secure: States, traumas and the governing of gendered space. *Cooperation and Conflict*, 52(1), 90–108.
- Krickel-Choi, N. C. (2022). The Concept of Anxiety in Ontological Security Studies. *International Studies Review*, 1–21.
- Kubala, K. & Tartakovsky, M. (2022). *Why Some People Love Horror Movies*. PsychCenter.
<https://psychcentral.com/blog/why-some-people-love-horror-movies-while-others-hate-them>
- Laing, R.. (1990). *The Divided Self*. Penguins Book.
- Leman PJ, C. M. (2013). Beliefs in conspiracy theories and the need for cognitive closure. *Frontiers in Psychology*, 4(378).
- Lyons, J. (2009). *Semantic*. Cambridge University Press.
- Melucci, A. (2014). Süreç Olarak Kolektif Kimlik. In F. Mollaer (Ed.), *Kimlik Politikaları* (ps. 81–104). Doğu Batı Yayınları.
- Mitzen, J. (2006). Ontologic Security in World Politics: State Identity and Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, 12(3), 341-370.
- Mollaer, F. (2014). Can Alıcı Bir Mesele ve Banalleşen Bir Kelime. F. Mollaer (Ed.), *Kimlik Politikaları* (ps. 7–17). Doğu Batı Yayınları.
- Nugent, A. (2020). *Devil's in the detail: Why is the film industry still so afraid of horror?* Independent.
<https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/features/horror-movie-hitchcock-spielberg-jordan-peelev-stephen-king-a9286316.html>
- Özen, Y. & Gülaçtı, F. (2010). Benlik-Kavramı ve Benliğin Gelişimi Bilen Benliğe Gerekçin Var mı? *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 21–37.
- Price, R. & Tannenwald, N. (1996). Norms and Deterrence: The Nuclear and Chemical Weapons Taboos. In S. J. Katzenstein (Ed.), *The Culture of National Security*. Columbia University Press.
- Rumelili, B. & Çelik, A. B. (2017). Ontological Insecurity in asymmetric conflict: Reflections on agonistic peace in Turkey's Kurdish Issue. *Security Dialog*, 48(4), 279-296.
- Rumelili, B. & Adisönmez, U. C. (2020). A New Paradigm on the Identity-Security Nexus in International Relations: Ontological Security Theory. *Uluslararası İlişkiler*, 17(66).
- Rumelili, B. & Adisönmez, U. C. (2017). Uluslararası İlişkilerde Kimlik-Güvenlik İlişisine Dair Yeni bir Paradigma: Ontolojik Güvenlik Teorisi. *Uluslararası İlişkiler*, 17(66), 23–39.
- Schaeffer, K. (2020). *Nearly three-in-ten Americans believe COVID-19 was made in a lab*. Pew Research Center.
<https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/04/08/nearly-three-in-ten-americans-believe-covid-19-was-made-in-a-lab/>
- Searle, J. R. (2010). *Expression and Meaning*. Cambridge University Press.
- Smith, E. M. (2010). *International Security*. Palgrave Macmillian Publication.

- Staszak, S., Maciejowska, J., Urjasz, W., Misiuro, T., & Cudo, A. (2022). The Relationship between the Need for Closure and Coronavirus Fear: The Mediating Effect of Beliefs in Conspiracy Theories about COVID-19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(22), 14789. <https://doi.org/10.3390/ijerph192214789>
- Steele, Brent J. (2014). *Ontological Security in International Relations*, Routledge.
- Sylweter, C. (2012). Tension in Feminist Security Studies. *Security Dialogue*, 41 (6), 607-614.
- Walt, M. S. (2023). *Realism and Security*. International Studies.
<https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-286;jsessionid=9AD32B8B27EAC8BD913381183AC0B948>
- Walt, M. S. (1991). *The Renaissance of Security Studies*, International Studies Quarterly, 35 (2), 211-239.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46(2), 391-425.
- Williams, M. C. (2003). Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics. *International Studies Quarterly*, 47(4), 511-531.
- Wolfers, A. (1952). "National Security" as an Ambiguous Symbol. *Political Science Quarterly*, 67(4), 481-502.
- Yalvaç, F. (2010). Eleştirel Gerçekçilik: Uluslararası İlişkiler Kuramında Post-Pozitiviz Sonrası Aşama. *Uluslararası İlişkiler*, 6(24).
- Zarakol, A. (2017). States and Ontological Security: A Historical Rethinking. *Cooperation and Conflict*, 52(1), 48-56.